

Nemzeti
Közszolgálati Egyetem
Vezető-és Továbbképzési Intézet

ÁRVA ZSUZSANNA

Infrastruktúra-fejlesztés

Budapest, 2014

A tananyag az ÁROP-2.2.19-2013-2013-0001 Elektronikus képzési és távoktatási anyagok készítése című projekt keretében készült el.

Szerző:

© Árva Zsuzsanna 2014

Kiadja:

© NKE, 2014

Felelős kiadó:

Patyi András
rektor

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 628 628

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalom

I. Az infrastruktúra fogalma, összetevői és típusai	4
1. Az infrastruktúra nemzetközi fogalma	4
2. Az infrastruktúra fogalma a magyar irodalomban	4
3. Az infrastruktúra összetevői és típusai.....	5
II. Az infrastruktúra-fejlesztés egyes területei	8
1. Az infrastruktúrafejlesztés átfogó jellege - településfejlesztés.....	8
2. A műszaki infrastruktúra egyes területei	8
III. A területfejlesztés és az infrastruktúra kapcsolata.....	11
1. A területfejlesztés és területrendezés céljai és fogalmai.....	11
2. A területfejlesztés és területrendezés szervezeti rendszere	12
3. A fejlesztés eszköze	16

I. AZ INFRASTRUKTÚRA FOGALMA, ÖSSZETEVŐI ÉS TÍPUSAI

1. Az infrastruktúra nemzetközi fogalma

Az infrastruktúra, mint fogalom többféle nyelvi kontextusban és különböző értelmekben jelenik meg a köznyelvi beszédben is. Nem mindig egyértelmű azonban az, hogy mit is értünk ez alatt a sok esetben közismertnek tűnő fogalom alatt. A tudományos irodalomban többféle fogalom-meghatározás is ismeretes. Maga az infrastruktúra kifejezés latin eredetű, melynek jelentése eredetileg **alépítmény, alapszerkezet**, alapfeltételek, alapháttér volt, és amely főként a társadalmi-gazdasági újratermelés háttérét biztosítja. A fogalmat kezdetben a hadászatban alkalmazták, ahol a katonai létesítményeket segítő rendszereket illeték ezzel az elnevezéssel, majd fokozatosan tevődött át a gazdaságba, illetve más tudományágakba is, később az 1960-as évektől a köznyelvi készletbe is beékelődött.¹

Az infrastruktúra megközelítésének **számtalan felfogása** van, amely miatt pontosítani szükséges annak értelmét. Maga a kifejezés ugyanis az előbbieket alapján főként **műszaki jellegű**, viszont ennek ellenére a gazdaság-tudomány és a jogtudomány is szívesen alkalmazza azt. A definiálására több irányzat is létrejött. Az úgynevezett amerikai iskola egyes megfogalmazásai szerint az infrastruktúra társadalmi rezsitőke,² más értelmezés szerint beruházás,³ és megint mások pótlólagos társadalmi költségeknek nevezik azokat.⁴

A német iskola ezzel szemben nem tisztán a gazdasági összetevőkből indult ki, hanem figyelembe vett más tényezőket is, mivel észlelték, hogy ugyanolyan gazdasági háttérű országok különböző hatékonysággal működnek. Ebből következően úgy vélték, hogy önmagában a gazdasági, anyagi összetevők figyelembe vétele nem mutat reális képet, hanem más összetevők is befolyásolják az eredményt. Ezen irányzat szerint figyelembe kell venni anyagi, szellemi és intézményi eszközöket. Az anyagi eszközök közé tartoznak a klasszikus elemek, mint a közlekedés, a hírközlés, az oktatás, a tudományos kutatás, az egészségügy vagy az oktatás. A személyi jellegű infrastruktúrához a szervezetben résztvevők személyes kvalitásai sorolhatók, amelyek szintén befolyást gyakorolnak a hatékonyságra, míg az intézményi infrastruktúrába az egyes társadalmi szokások és eljárási módok tartoznak, amelyek az adott országra jellemzőek.⁵

A közgazdasági irodalomban ismeretes továbbá a Tinbergen által megalapított strukturális iskola, amely lényegében a kifejezés eredeti latin jelentése alapján akként vélekedik, hogy az infrastruktúra maga az alapszerkezet, míg a gazdaság pedig mintegy arra épül rá.⁶

2. Az infrastruktúra fogalma a magyar irodalomban

A magyar szakirodalomban az **1960-as évek után** kezdett elterjedni az infrastruktúra fogalma nemzetközi hatásra. A fogalom egyes összetevőivel több szakember is foglalkozott, és a külföldi rendszerekhez hasonlóan itt sem alakult ki egységes definíció, bár a tekintetben többé-kevésbé megegyeznek az álláspontok, hogy az infrastruktúra a termelés és a települések fejlődését szolgálja.

A legtágabb értelmezés szerint az infrastruktúra fogalmába beletartozik minden, ami az emberi életműködés feltételeit biztosítja, kivéve a termőföldet, míg az ennél szűkebb értelmezések az egyes kommunális szolgáltatások sorolták e körbe vagy ahogyan Kőszegfalvi György - a településügy szakértője – rámutatott, a háttérhálózatok, illetve háttérágazatok kifejezéssel próbálták leírni annak tartalmát. Az egyes hazai fogalom-meghatározások közül kiemelkedik a Kőszegfalvi György által meghatározott, aki az infrastruktúrát egy olyan **összefüggő rendszerként kezelte, amely közvetlenül segíti elő a települések fejlődését és a humán életkörülmények javítását**, míg közvetett módon anya-

1 Abonyiné Palotás Jolán: Infrastruktúra. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2007, 15. o.

2 A. O. Hirshmann lásd Brodorits Zoltán: Az infrastruktúra szerepe a területi fejlődésben, a térszerkezet és az infrastruktúra fogalmi, VÁTI Kht. - Területfejlesztési Igazgatóság Elemző és értékelő iroda, Budapest, 2004, 16. o.

3 G. F. Ray

4 F Boesler lásd Brodorits Zoltán: Az infrastruktúra szerepe a területi fejlődésben, a térszerkezet és az infrastruktúra fogalmi, VÁTI Kht. - Területfejlesztési Igazgatóság Elemző és értékelő iroda, Budapest, 2004, 8.

5 Brodorits Zoltán: Az infrastruktúra szerepe a területi fejlődésben, a térszerkezet és az infrastruktúra fogalmi, VÁTI Kht. - Területfejlesztési Igazgatóság Elemző és értékelő iroda, Budapest, 2004, 9-10.

6 Brodorits Zoltán: Az infrastruktúra szerepe a területi fejlődésben, a térszerkezet és az infrastruktúra fogalmi, VÁTI Kht. - Területfejlesztési Igazgatóság Elemző és értékelő iroda, Budapest, 2004, 11.

gi javak termel és elősegít a tudományos és szellemi tevékenységet. Műviben két fő csoportját különbözteti meg: a szociális (vagy humán), illetve a műszaki (vagy vonalas) infrastruktúrát.⁷

Szintén **műszaki megközelítést** alkalmaz Sánta Imréné, aki szerint „az infrastruktúra olyan álló- és forgóeszköz-állományt jelöl (beleértve a szellemi tőkét is), amely a társadalmi újatermelési folyamat üzemen kívüli feltételrendszerre, a termelési produktumoknak és szolgáltatásoknak a rendeltetésszerű felhasználását biztosítja, ugyanakkor megadja a lehetőséget ahhoz, hogy az újatermelésben és az életkörülményekben meglévő térbeli különbségek csökkenjenek”⁸.

Más szakírók, így Csernok Attila - Ehrlich Éva - Szilágyi György, az Infrastruktúra, korok és országok című műükben akként definiálták az infrastruktúrát, hogy „a nemzeti vagyonnak a használati érték szempontjából elhatárolt, meghatározott azon részét értjük, amely sem anyagi javak létrehozását, sem azok elfogyasztását közvetlenül nem szolgálja és amely a gazdasági fejlettség adott szintjén a korszerű technika követelményeinek megfelelően a termelés-elosztás- fogyasztás folyamatának zavartalan mozgásterét hivatott biztosítani”⁹. Ez utóbbi megfogalmazáshoz közelít Kádás Kálmán megfogalmazása is, amely szerint „az infrastruktúra **szolgáltatást biztosító létesítmény és szervezet, szolgáltatást nyújtó potenciál**, amely a szolgáltatást nyújtó álló-és forgóeszközök állományával jellemezhető”¹⁰.

Abonyiné Palotás Jolán szintén egy **komplex megfogalmazást** alkalmaz akkor, amikor az alábbiak szerint kísérel meg a fogalmat meghatározni: „Az infrastruktúra azon hálózatok, objektumok, létesítmények, berendezések, ismeretek, intézmények rendszere, valamint ezek tevékenysége, és az általuk nyújtott szolgáltatások, amelyek a gazdaság működéséhez, növekedéséhez és hosszú távon fenntartható versenyképességének emeléséhez, a lakosság életviteléhez, életminőségéhez, a települések fejlődéséhez, zavartalan működéséhez nélkülözhetetlenek, illetve szükségességek.”¹¹

A megfogalmazások **közös jellemzőit** az alábbiakban foglalhatjuk össze:

- * az infrastruktúra főként hálózatos jellegű, amelyben személyek, eszközök és intézmények, létesítmények működnek közre a hatékonyság előmozdítása érdekében;
- * az infrastruktúra közvetetten előmozdítja azok értékek és javak megtermelését;
- * az infrastruktúra komplex fogalom, amely a gazdaság és a társadalom egészét áthatja a termeléstől a fogyasztásig;
- * a gazdasággal való szoros kapcsolata miatt az infrastruktúra fejlesztése alapvető fontosságú,
- * az infrastruktúra fejlődése visszahat az adott terület gazdaságára, emiatt az infrastruktúra fejlesztése a terület-fejlesztés eszköze.

3. Az infrastruktúra összetevői és típusai

a. Az infrastruktúra összetevői

Az infrastruktúra tehát a fentiek alapján olyan **komplex fogalom, amely a gazdaság szinte valamennyi ágazatát áthatja**. Annak érdekében, hogy az infrastruktúra egyes összetevőit bemutathassuk meghatározni szükséges az infrastruktúra egyes **összetevőit**. A tudományos szakirodalom az infrastruktúrának két fő csoportját különbözteti meg.

Az amerikai iskolában megjelent irányzat alapján el kell különíteni egymástól a **termelői** és a **nem termelői vagy más néven fogyasztói infrastruktúrát**. Az előbbi körébe tartozik mindaz, ami a vagyon reprodukálását szolgálja, mint például a közlekedés, a hírközlés, az energia ágazata, valamint a közintézmények köre, mint az államigazgatási, rendészeti intézmények. A fogyasztói infrastruktúra ezzel szemben a reprodukálható fogyasztási vagyonnal azonosítható. Ide tartoznak a sportlétesítmények, mozik vagy a kulturális intézmények. Ezen belül alkalmazható továbbá egy további felosztás is, amely mindkét szegmenst megosztja annak függvényében, hogy **anyagi vagy nem anyagi**

7 Brodorits Zoltán: Az infrastruktúra szerepe a területi fejlődésben, a térszerkezet és az infrastruktúra fogalmai, VÁTI Kht. - Területfejlesztési Igazgatóság Elemző és értékelő iroda, Budapest, 2004, 12.

8 Brodorits Zoltán: Az infrastruktúra szerepe a területi fejlődésben, a térszerkezet és az infrastruktúra fogalmai, VÁTI Kht. - Területfejlesztési Igazgatóság Elemző és értékelő iroda, Budapest, 2004, 13.

9 http://109.74.55.19/tananyag/tananyagok/K%C3%96ZGAZDAS%C3%81G/gazdasagfoldrajz/gazdasagfoldrajz_07.html [2013. 12. 05.]

10 http://109.74.55.19/tananyag/tananyagok/K%C3%96ZGAZDAS%C3%81G/gazdasagfoldrajz/gazdasagfoldrajz_07.html [2013. 12. 05.]

11 http://109.74.55.19/tananyag/tananyagok/K%C3%96ZGAZDAS%C3%81G/gazdasagfoldrajz/gazdasagfoldrajz_07.html [2013. 12. 05.]

jellegű az adott infrastruktúra-összetevő. Így a termelőin belül anyagi jellegűnek minősül a közlekedés, a távközlés, az energiaszolgáltatás, a vízgazdálkodás vagy az áruszállítás. Nem anyagi jellegű a kutatás, tervezés vagy a szakoktatás. A fogyasztói csoporton belül anyagnak minősül a lakásgazdálkodás, a kommunális ellátás, a sportlétesítmények, a települési környezetvédelem vagy az egészségvédelem, míg nem anyagi a közigazgatás, a honvédelem, a közbiztonság vagy a pénz- és hitelintézetek, valamint más közművelődési intézmények működése.

b. Infrastruktúra-típusok

Az infrastruktúra térbeli kiterjedése alapján megkülönböztethető **vonalas, illetve pontszerű** infrastruktúra. Előbbibe tartoznak a vasúti hálózat, utak, elektromos, gáz-, víz-, stb. vezetékek, míg pontszerűnek minősülnek az egyes épületek, mint a repülőterek, közművelődési intézmények vagy a kórházak és oktatási intézmények. A szabályozás szorosan összefügg a térszerkezettel is és magának az infrastruktúrának is több szintjét lehet megkülönböztetni attól függően, hogy **milyen szinten jelenik meg**, így beszélhetünk helyi vagy más néven lokális, mikroregionális infrastruktúráról, amely több település intézményeit fogja össze. Ennél magasabb szintű a regionális vagy a nemzeti infrastruktúra, míg határokon ível a kontinentális, interkontinentális, valamint a globális infrastruktúra.

Az infrastruktúra szoros összefüggésben áll a **területfejlesztéssel** is, hiszen egy adott térség fejlődését alapvetően befolyásolják az infrastrukturális feltételek, így a területi tervezés fontos eszköze, annak fejlesztése. Egy adott térség fejlesztését elsősorban az infrastruktúra segítségével lehet hatékonyan előmozdítani. A két tényező ugyanakkor vissza is hat egymásra, hiszen az infrastruktúra kialakítását és fejlődését szintén befolyásolják a területi adottságok, amelyek egyben alapvetően határozzák meg azt is, milyen területfejlesztési eszközöket lehet alkalmazni az adott területen. A területfejlesztési eszközök komplexen befolyásolják az infrastruktúra egyes összetevőit, és általában több tényezőre is hatnak, míg egyes esetekben komplex hatásokat idézhetnek elő, mint például az ipari parkok kialakítása által.

Jelen fejezet a továbbiakban éppen ezért elsősorban az infrastruktúra területfejlesztéshez kapcsolódó eszközeit veszi sorra, illetve hazai irodalomban bevett klasszikus termelői infrastruktúra ágazatokat és azokhoz kapcsolódó engedélyezési eljárásokat mutatja be röviden.

Önellenőrző kérdések:

1. Mit jelentett eredetileg az infrastruktúra kifejezés?

.....
.....
.....

2. Melyek az infrastruktúra fogalmának a közös jellemzői?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Hogyan csoportosítható az infrastruktúra?

.....
.....
.....
.....

4. Hogyan csoportosítható az infrastruktúra a térbeli kiterjedése alapján?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Milyen területi szinteken jelenik meg az infrastruktúra?

.....
.....
.....

II. AZ INFRASTRUKTÚRA-FEJLESZTÉS EGYES TERÜLETEI

1. Az infrastruktúrafejlesztés átfogó jellege - településfejlesztés

Az előző fejezetből is kitűnik, hogy az infrastruktúrának ugyan többféle fogalma és felfogása ismeretes, de közös jellemző, hogy a fejlesztés az ország térszerkezetét, településképét, műszaki és humán viszonyait egyaránt érinti. Mégis a műszaki infrastruktúra az a terület, amely legösszetettebb módon kapcsolódik mind a gazdasághoz, mind az ország területi fejlődéséhez. Az átfogó jelleg egyik legfontosabb jogi megnyilvánulása éppen a településfejlesztés témaköre, amely megmutatja, hogy milyen szoros kölcsönhatásban van az infrastruktúra fejlesztése a területi fejlődéssel, hiszen azok egymásra is visszahatnak. Ezen **relációkat külön tananyagok** – a településfejlesztés, valamint az építési igazgatás - tartalmazzák, így e fejezet csupán néhány jellemzőt villant fel.

A településfejlesztés jogi szabályanyagát az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény tartalmazza, amely köréből az a sajátos építményfajta, valamint a nyomvonal jellegű építmény fogalma áll legszorosabb összefüggésben az infrastruktúra-fejlesztés kérdéskörével, hiszen ezen meghatározásokból tűnik ki, hogy mennyi szempontot szükséges figyelembe venni a fejlesztés során.

A **sajátos építményfajta** a többnyire épületnek nem minősülő, közlekedési, hírközlési, közmű- és energiaellátási, vízellátási és vízgazdálkodási, bányászati tevékenységgel és a bányászati hulladék kezelésével kapcsolatos, atomenergia alkalmazására szolgáló, valamint a honvédelmi és katonai, továbbá a nemzetbiztonsági célú, illetve rendeltetésű, sajátos technológiájú építmények.

A **nyomvonal jellegű építmények** a sajátos építményfajta körében a vasúti pálya, a függő- és szállítószalag-pálya, az út, a vízáteresztő, a vízellátási vezeték, a csatorna, a szénhidrogéntermelés mezőbeli vezetékei, a kőolaj- és kőolajtermék-szállító vezeték, a földgázszállító vezeték, a földgáz-célvezeték és a földgáz-elosztóvezeték, a szén-dioxid-szállító vezeték, az egyéb gáz- és gáztermékek vezetéke, a villamosenergia-átviteli és elosztóhálózat, a villamosenergia-termelői, magán- és közvetlen vezeték, a távhővezeték-hálózat, az elektronikus hírközlési építmény.

Az építési törvény az infrastruktúra szempontrendszerét figyelembe véve komplexen határozza meg továbbá a településfejlesztés és a településrendezés céljait, amely a lakosság életminőségének és a település versenyképességének javítása érdekében a fenntartható fejlődést szolgáló településszerkezet és a jó minőségű környezet kialakítása, a közérdek érvényesítése az országos, a térségi, a települési és a jogos magánérdekek összhangjának biztosításával, a természeti, táji és építészeti értékek gyarapítása és védelme, valamint az erőforrások kíméletes és környezetbarát hasznosításának elősegítése. A megvalósítás során figyelembe kell venni a népesség demográfiai változását, lakásszükségletét, a népesség fizikai, szellemi és lelki igényeit, a helyi népesség identitásának erősítését, kulturális örökségük sokféleségének és gazdagságának megőrzését, a népesség megélhetését biztosító gazdasági érdekeket, a munkahelyek megőrzésének és új munkahelyek teremtésének érdekeit, a mező- és erdőgazdaság, a közlekedés, a posta és a hírközlés, a közüzemi ellátás, különösképpen az energia- és vízellátás, a hulladékkezelés, a szennyvízelhelyezés és -kezelés, valamint a nyersanyaglelőhelyek biztosítását, a helyi társadalmi-gazdasági és infrastrukturális egyenlőtlenségek csökkentését, az integráció elmélyítését, a közlekedési kényszer csökkentését és a megfelelő színvonalú közlekedés kialakítását, az egészséges lakó- és munkakörülmények, a népesség biztonságának általános követelményeit, a környezet-, a természet- és a tájvédelem szempontjait, az ásványvagyon-gazdálkodás érdekeit, az infrastrukturális erőforrások optimális kihasználását, valamint a zöldfelület-, környezet- és természetkímélő fejlesztések támogatását.

2. A műszaki infrastruktúra egyes területei

Az infrastruktúra-fejlesztés a fentiek alapján átfogó tevékenység, amelynek műszaki és humán vonulatai egyaránt vannak. Az infrastruktúra fogalma alapján az infrastruktúra-fejlesztés annak ellenére, hogy igen szoros kapcsolatban áll a településfejlesztéssel, valamint a területfejlesztéssel, ezért **más ágazatokat is érint. Ide tartozik a közlekedés** (közúti közlekedés, vasúti közlekedés, légi és vízi közlekedés), a közművek fejlesztése, a posta, az idegenforgalom,¹² az energiaellátás, valamint az információs infrastruktúra-fejlesztés, illetve ezek környezeti hatásainak, valamint más

¹² Lásd bővebben Ehrlich Éva: Infrastruktúra szolgáltatások. Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ Európai Integráció Iroda, Budapest, 1998, 25-66.

ágazatok és az infrastruktúra-fejlesztés kapcsolatának az elemzése. E fejezet terjedelmi korlátai nem adnak arra lehetőséget, hogy az infrastruktúra-fejlesztés valamennyi területét átfogó módon mutassuk be, azonban szükséges legalább vázlatosan felsorolni azon jogszabályokat, amelyek a kérdést rendezik. Ide tartoznak az alábbiak:

- * A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény
- * A vasúti közlekedésről szóló 2005. évi CLXXXIII. törvény
- * A légi közlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény
- * A vízközlekedésről szóló 2000. évi XLII. törvény
- * Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény
- * A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény
- * A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény
- * A vízközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény
- * A postai szolgáltatásokról szóló 2012. évi CLIX. törvény
- * A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény
- * A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény

Információs infrastruktúra téren az 5/2011. (II. 3.) Korm. rendelet tartalmazza a **Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Programot**. A rendelet alapján Program biztosítja a felső- és közoktatási intézmények, kutató-fejlesztő helyek, közgyűjtemények és más oktatási, tudományos és kulturális szervezetek információs infrastruktúrájának és országos számítógépes hálózati szolgáltatásainak összehangolt fejlesztését, valamint az országos és nemzetközi hálózati kapcsolatok, információs szolgáltatások elérését.

A Program stratégiai fejlesztéséért és működtetéséért az elektronikus hírközlésért felelős miniszter felel, aki a Programot a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Intézet útján működteti. Az Intézet közfeladatai körében az információs társadalom fejlesztésével, ezen belül kiemelten a digitális írástudás fejlesztésével, valamint az eMagyarország hálózat szakmai koordinálásával kapcsolatos feladatokat látja el.

Az energiátörvények, így a **földgázellátásról szóló törvény** a tövezeték, valamint a földgáztároló létesítése, üzemeltetése szintén kifejezetten is rendelkezik az infrastruktúra fejlesztésről. Ennek alapján az együttműködő földgázrendszer kapacitásának rendszeres felülvizsgálatát és fejlesztésének tervezését a rendszerüzemeltetőknek rendszeresen el kell végeznie a szállítási rendszerirányító koordinálásával. A rendszerüzemeltető évente a saját szállító- és elosztóvezetékeire, valamint a tárolóra vonatkozóan kapacitás-felülvizsgálatot végez és annak alapján a rendszerüzemeltető a szállítási rendszerirányító részére 10 éves fejlesztési javaslatot tesz.

A **Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal** rendszerfelügyeleti hatáskörében **ellenőrzi** a szállítási rendszerirányító által beterjesztett kapacitás-felülvizsgálat eredményét, valamint az **infrastruktúra-fejlesztési javaslatot** és vizsgálja az előző fejlesztési tervvel meglévő összhangját. Ha az infrastruktúra-fejlesztési javaslat nem áll összhangban a hazai vagy a közösségi energiapolitikában meghatározott ellátásbiztonsági célokkal, vagy az hátrányosan érinti a nemzetgazdaságot, jogszabálysértő vagy akadályozza a hatásos versenyt, a Hivatal a Kormány tájékoztatása mellett, határidő tűzésével és az okok megjelölésével kötelezheti a szállítási rendszerirányítót a javaslat módosítására.

Ha a rendszerüzemeltető a jóváhagyott fejlesztési tervben meghatározott ütemezés szerint a beruházásokat határidőre nem végzi el, a Hivatal az indokolt fejlesztések elvégzésére, valamint új földgáztároló létrehozására pályázatot írhat ki.

Az infrastruktúra-fejlesztésre irányuló állami tevékenység a fentiekén túl az egyes **fejlesztési programokban** nyilvánul meg (mint például a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program vagy a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program akciótervei). Az infrastruktúra fejlesztés körében olyan **ágazatközi koordinációt igénylő együttműködések** is létrejönnek, amelynek alapján például kihirdetésre került a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programja. Az infrastruktúra-fejlesztés nemcsak állami, államigazgatási tevékenységet igényel, hanem a helyi önkormányzatok is részt vállalnak abban.

Önellenőrző kérdések:

1. Az építési törvény mely fogalmaiból tűnik ki leginkább az infrastruktúra-fejlesztés komplexitása?

.....

2. Mit nevezünk sajátos építményfajtának?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Milyen ágazatokat érint a műszaki infrastruktúra-fejlesztésre?

.....
.....
.....
.....

4. Mire szolgál a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program?

.....
.....
.....
.....
.....

5. Mely szervezet felügyeli a gázenergiával kapcsolatos infrastruktúra-fejlesztés megvalósítását?

.....

III. A TERÜLETFEJLESZTÉS ÉS AZ INFRASTRUKTÚRA KAPCSOLATA

1. A területfejlesztés és területrendezés céljai és fogalmai

A területfejlesztés céljait, feladatait, szervezeti és eszköz-rendszerét a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény tartalmazza. Ennek céljai között kifejezetten is szerepel az **infrastruktúra fejlesztése**. A területfejlesztés és területrendezés céljai közé tartozik emellett az ország valamennyi térségében a szociális piacgazdaság kiépítésének elősegítése, a fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése, az innováció térbeli terjedésének elősegítése, a társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítása. Szintén a célok között említhető a főváros és a vidék, a városok és a községek, illetve a fejlett és az elmaradott térségek és települések közötti jelentős különbségek mérséklése, a további válságterületek kialakulásának megakadályozása, társadalmi esélyegyenlőség biztosítása érdekében, az ország térszerkezete, településrendszere harmonikus fejlődésének elősegítése, valamint a nemzeti és térségi identitástudat erősítése. Az egyes térségek közötti különbségek különös tekintettel az életkörülményekben, a gazdasági, a kulturális és az infrastrukturális feltételekben nyilvánulnak meg.

A **területfejlesztés és területrendezés feladata** a térségi és helyi közösségek területfejlesztési és területrendezési kezdeményezéseinek elősegítése, összehangolása az országos célkitűzésekkel; fejlesztési koncepciók, programok és tervek kidolgozása, meghatározása és megvalósítása, a nemzetközi együttműködés keretében az Európai Unió regionális politikájához illeszkedés elősegítése, valamint a regionális együttműködésben rejlő kölcsönös előnyök hasznosítása és a határmenti térségek összehangolt fejlesztésének elősegítése.

A **területfejlesztés feladata** az ország különböző adottságú térségeiben a társadalom és a gazdaság megújulásának elősegítő, a **térségi erőforrásokat hasznosító fejlesztéspolitika** kidolgozása, az elmaradott térségek felzárkóztatásának és fejlődésének, valamint a gazdaság szerkezeti megújulásának elősegítése az egyes ipari és mezőgazdasági jellegű térségekben, a munkanélküliség mérséklése, az innováció feltételeinek javítása, a kiemelt térségek sajátos fejlődésének elősegítése, valamint a befektetők számára vonzó vállalkozói környezet kialakítása. Ennek érdekében az állam feladata az **elmaradott térségek felzárkóztatása, a közszolgáltatásokban meglévő területi különbségek mérséklése**, továbbá az európai integrációs, innovációs területfejlesztési feladatok támogatása, a térségi területfelhasználási célok megvalósításának elősegítése.

A **területrendezés feladata** a környezeti adottságok feltárása és értékelése, a környezet terhelését, terhelhetőségét és a fejlesztési célokat figyelembe vevő **területfelhasználásnak, az infrastrukturális hálózatok területi szerkezetének**, illetve elhelyezésének a megállapítása, továbbá az országos és térségi, azonkívül a területrendezéssel kapcsolatos településrendezési célok összehangolása.

A szabályok bemutatása előtt szükséges meghatározni és elhatárolni egymástól a **területfejlesztés és a területrendezés fogalmait**.

A **területfejlesztés** körébe az országra, valamint térségeire kiterjedő társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok megfigyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok, valamint rövid, közép- és hosszú távú, átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása tartozik. Ezek megvalósítása a fejlesztési programok keretében történhet, a célokat pedig az egyéb ágazati döntésekben is érvényesíteni szükséges.

A **területrendezés** az országra, illetve térségeire kiterjedően a területfelhasználás rendjének és a területhasználat szabályainak a megállapítását jelenti.

A törvény alapján az **elmaradott térség** meghatározása során fontos tényező az adott térség **infrastrukturális ellátottsága**, hiszen a jogszabályi fogalom alapján az minősül elmaradott térségnek, ahol a gazdaság értéktermelő képessége, infrastrukturális fejlettsége és társadalmi mutatói jelentősen kedvezőtlenebbek az országos átlagnál. A területrendezés feladatai közé tartozik éppen ezért annak a figyelembe vétele is, hogy az infrastrukturális hálózatok területi szerkezete, illetve elhelyezése az ágazati koncepciókkal összhangban kerüljön megállapításra. Ezeket a célokat a területrendezési tervek kialakítása során kifejezetten is érvényesíteni kell.

2. A területfejlesztés és területrendezés szervezeti rendszere

A területfejlesztési és területrendezési feladatokat az állami szervek, a helyi önkormányzatok, a természetes személyek és szervezeteik, a gazdálkodást végző szervezetek és az érdekvédelmi szervezetek, valamint más intézmények összehangoltan, egymással együttműködve látják el.

a. Az Országgyűlés

Az Országgyűlés a **jogalkotási eljárás** által alapjaiban határozza meg a területfejlesztés- és területrendezés kereteit. Az Országgyűlés fogadja el az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepciót, melynek keretében megállapítja a területfejlesztési politikát meghatározó irányelveket, célokat, hosszú távú prioritásokat, a **kiemelt térségek körét**, valamint a területfejlesztési támogatások és a decentralizáció elveit. Szintén a parlament fogadja el a **területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének átfogó szabályait**, az ország, a Budapesti Agglomeráció, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területrendezési tervét, valamint meghatározza a területfejlesztési támogatások és a decentralizáció elveit, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszerét. A **költségvetési törvény** elfogadása során dönt a területfejlesztést és területrendezést szolgáló pénzeszközökről és ezzel egyidejűleg egyes pénzügyi kedvezményekről, valamint meghatározza a területfejlesztéssel kapcsolatos önkormányzati feladatokat és ezek forrásait.

Az Országgyűlés **beszámoltatja a Kormányt** a területfejlesztési politika végrehajtásáról és a területfejlesztést szolgáló pénzeszközök felhasználásáról, valamint a nemzetközi és határmenti területfejlesztési és területrendezési tevékenységéről.

b. A Kormány

A Kormány a döntéseiben **biztosítja a regionális politika érvényesülését**. Ennek érdekében előkészíti az Országgyűlés döntéseit és összehangolja a területfejlesztési célokat szolgáló állami pénzeszközöket, **pénzügyi támogatást** nyújt az országos területfejlesztési koncepcióban meghatározott területfejlesztési programok megvalósításához, valamint dönt a területfejlesztést szolgáló központi és térségi pénzeszközök arányáról és meghatározza a pénzügyi eszközök és az igénybe vehető kedvezmények felhasználási szabályait. Szintén a Kormány feladata, hogy javaslatot tegyen az Országgyűlésnek a területfejlesztési-statisztikai kistérségi lehatárolásra, továbbá meghatározza a régiókat.

A Kormánynak négyévente kell **beszámolnia az Országgyűlésnek** az ország területi folyamatainak alakulásáról és a területfejlesztési politika, valamint a területrendezési tervek érvényesítésének hatásairól.

c. *Országos Területfejlesztési Érdekegyeztető Fórum*¹³

A Kormány és a helyi önkormányzatok közötti konzultációk és tárgyalások érdekegyeztető fóruma az Országos Területfejlesztési Érdekegyeztető Fórum (OTÉF), amelynek fő feladata a kormányzat, valamint a megyei önkormányzatok és a fővárosi önkormányzat területfejlesztési, területrendezési és vidékfejlesztési érdekeinek, törekvéseinek feltárása, egyeztetése, megállapodások létrehozása, továbbá a megyei jogú városok és fővárosi kerületi önkormányzatok fejlesztési elképzeléseinek és célkitűzéseinek összehangolása.

Az OTÉF elnöke a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter, tagjai közé tartozik több más miniszter, a Megyei Önkormányzatok Országos Szövetségének elnöke és négy delegáltja, a Megyei Jogú Városok Szövetségének elnöke és négy delegáltja, a Budapesti Önkormányzatok Szövetségének elnöke és négy delegáltja, a főpolgármester, valamint a Balaton Fejlesztési Tanács elnöke.

A Tanács feladatai közé tartozik, hogy **részt vegyen a területfejlesztési politika kialakításában és érvényesítésében**. Ennek érdekében döntés-előkészítő, javaslattevő, véleményező és koordinációs feladatai vannak.

d. *Az ágazati miniszterek*

A **területfejlesztésért felelős miniszter** közreműködik a kiemelt térségekre vonatkozó fejlesztési programok kidolgozásában, szervezi a végrehajtásukkal összefüggő feladatok teljesítését, és az anyagi eszközök felhasználását. Szervezi az országos és az országos jelentőségű, valamint az országhatáron átnyúló, közös koncepciók és tervek kialakítását, elősegíti a forráskoordinációt és a programfinanszírozás megvalósulását, a területfejlesztési koncepciók és programok összhangját.

A **miniszterek** a feladataik ellátása során érvényesítik a törvényben rögzített célokat, részt vesznek a területfejlesztéssel összefüggő és szakterületüket érintő kormányzati feladatok ellátásában. Így különösen részt vesznek a területfejlesztési koncepciók és programok feladatkörüket érintő munkarészeinek kidolgozásában és érvényesítésében, évente tájékoztatják a Kormányt a feladatkörükben végzett fejlesztések főbb mutatóiról, és részt vesznek a területrendezési tervek készítésében, gondoskodnak azok munkarészeinek kidolgozásáról és érvényesítéséről.

A **területrendezésért felelős miniszter feladata**, hogy kidolgozza az Országos Területrendezési Tervet, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervét, valamint a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervét, a nemzetközi együttműködési kötelezettségből adódóan a határ menti térségek országhatáron átnyúló, közös területrendezési terveit. Feladata továbbá, hogy elősegítse a területrendezési és a településrendezési eszközök összhangját és a miniszter határozza meg a területrendezést szolgáló forrás felhasználásának szabályait is.

A **területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter** koncepciókat és javaslatokat készít az országos területfejlesztési politika megalapozására, annak célkitűzéseit érvényesíti tervezési, szervező és információs feladataiban; a Kormány részére javaslatot tesz a régiók területi lehatárolására, és öt évente kezdeményezi a területfejlesztési-statisztikai kistérségi lehatárolás megváltoztatását.

A **településfejlesztésért felelős miniszter** javaslatot tesz a kedvezményezett települések besorolásának feltételrendszerére és besorolására a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter közreműködésével.

e. *Magyar Fejlesztési Bank*

A **Magyar Fejlesztési Bank Részvénytársaságot** a fejlesztési, beruházási feladatok és az Európai Unióhoz történő csatlakozással kapcsolatos különleges fejlesztési igények elősegítése érdekében hozta létre az Országgyűlés 1996-ban.¹⁴

Az MFB Zrt. bár nem közigazgatási szerv,¹⁵ fontos szerepet tölt be az infrastruktúra-fejlesztés terén. Az MFB Zrt. feladata, hogy a Kormány közép- és hosszú távú gazdaságstratégiája által meghatározott gazdaságfejlesztési célok megvalósításához szükséges fejlesztési források biztosítása érdekében **részt vegyen a gazdaságfejlesztési célok megvalósításához szükséges források bevonásában**. Az MFB Zrt. irányító, döntéshozó és ellenőrző szervei az igazgatóság és a felügyelő bizottság. A tulajdonosi jogokat az állami vagyon felügyeletéért felelős miniszter gyakorolja.

Az MFB Zrt. **részt vesz** a nemzetgazdasági szempontból kiemelt állami és önkormányzati fejlesztések, **beruházások hitel- és tőkefinanszírozásában**. Ilyennek minősülnek különösen az infrastrukturális, agrár, környezetvédelmi, munkahelyteremtő, oktatási, turisztikai, sport és szabadidős célú, valamint a strukturális és regionális különbségek kiegyenlítését, illetőleg a vidékfejlesztést, a térség- és településfelzárkóztatást szolgáló beruházások. Arra is lehetőség

13 2013. december 14-ig Országos Területfejlesztési Tanács

14 Lásd 2001. évi XX. törvény

15 Az MFB Zrt. egyszemélyes, zártkörű részvénytársaság formájában működő szakosított hitelintézet, amelynek száz százaléka a Magyar Állam tulajdonában van

van, hogy az MFB részt vegyen az európai uniós tagsághoz kapcsolódó állami és önkormányzati fejlesztések, beruházások pénzügyi lebonyolításában, valamint más a hazai gazdaság versenyképességét javító beruházásokban.

Az MFB Zrt. tevékenységéről - a Magyar Államot tulajdonosként képviselő - **miniszter évente beszámol a Kormánynak**. A beszámoló tartalmazza az MFB Zrt. éves tevékenységét, a gazdálkodás célszerűségét és jövedelmezőségét. A beszámolóban tartalmaznia kell a pénzügyi, jövedelmi, vagyoni helyzet elemzését, az előző évben vállalt, a korábbi időszakról áthúzódó kötelezettségeket, valamint ezek esedékességének ismertetését és értékelését, továbbá a központi költségvetéssel való elszámolások eredményeit is. A Kormány a beszámoló alapján áttekinti az MFB Zrt. pénzügyi, jövedelmi és vagyoni helyzetét.

A MFB törvény melléklete tartalmazza azokat a gazdálkodó szervezeteket, amelyekben az MFB Zrt. a Magyar Állam nevében tulajdonosi jogokat gyakorol. Ide tartozik a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. valamint az Állami Autópálya Kezelő Zrt., a Magyar Közút Nonprofit Zrt. és a Kisvállalkozás-fejlesztő Pénzügyi Zrt. is.

A Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zártkörűen Működő Részvénytársaság a közlekedési ágazatot tekintve a közutak és vasutak fejlesztését tekintve bír összetett szereppel, hiszen a beruházások lefolytatása mellett a természet- és az emberi értékek védelmét is célul tűzte. A cég 2007-ben került bejegyzésre, a fő tevékenységi köre elsősorban a közútfejlesztésre, a gyorsforgalmi utak és a vasút fejlesztésére vonatkozik. A tevékenysége során a társaság tájékoztatást nyújt a lakosság számára, figyelembe veszi a beruházások során a környezeti hatásokat, figyelmet fordít a régészeti lelőhelyek felderítésére és megmentésére, valamint igyekszik a negatív hatásokat mérsékelni, szükség esetén pedig természetvédelmi intézkedési tervet is készít.¹⁶

f. *A területfejlesztés és területrendezés területi szervei*

Területfejlesztési önkormányzati társulás

A települési önkormányzatok képviselő-testületei a közös területfejlesztési célok kidolgozására és megvalósítására jogi személyiséggel rendelkező területfejlesztési társulást hozhatnak létre. A társulások felett szintén a fővárosi és megyei kormányhivatal gyakorol törvényességi felügyeletet.

A megyei önkormányzat és a fővárosi önkormányzat területfejlesztési és területrendezési feladatai

A megyei és a fővárosi önkormányzat területfejlesztési feladatai többértékűek. Így **területfejlesztési tervezéssel összefüggő feladatok** ellátása keretében kidolgozza és határozattal elfogadja a megyei és a fővárosi területfejlesztési koncepciót, illetve a megyei és a fővárosi területfejlesztési programot, amelyhez beszerzi a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter állásfoglalását is. Emellett főként véleményező szerepe van más koncepciók és tervek kidolgozása vonatkozásában.

A területfejlesztési tervek végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátása keretében nyomon követi és értékeli a megyei vagy fővárosi területfejlesztési koncepció és a megyei vagy fővárosi területfejlesztési programok végrehajtását, dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról, míg más programok megvalósítását figyelemmel kíséri.

A területfejlesztési koordinációval kapcsolatos feladatok ellátása körében szintén főként koordinációs feladatokat látnak el a megyei önkormányzatok és a helyi önkormányzat.

A **megyei önkormányzat a területrendezési** feladatkörében elfogadja a megye területrendezési tervét, amely nem terjed ki a kiemelt térségek területére, továbbá előzetesen véleményezi az országos, valamint a területét érintő területrendezési terveket, míg a **fővárosi önkormányzat** közreműködik a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervének kidolgozásában és egyeztetésében, továbbá előzetesen véleményezi az Országos Területrendezési Tervet és Pest Megye Területrendezési Tervét, és részt vesz a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervének egyeztetésében.

A **megyei önkormányzat vidékfejlesztési és koordinációs feladatai** körében dönt a hatáskörébe utalt vidékfejlesztési források felhasználásáról, összehangolja a vidékfejlesztési stratégiákat és akciókat a megyei, térségi, határ menti és határon átnyúló fejlesztési és területfejlesztési koncepciókkal és programokkal, valamint a megyét érintő területrendezési tervekkel és egyetértési jogkört gyakorol a vidékfejlesztési stratégiák, akciók jóváhagyását megelőzően, illetve a vidékfejlesztési koordinációval kapcsolatos feladatok ellátásáról önkormányzati rendeletet alkot. A megyei önkormányzat ezen feladatai megvalósításában együttműködik a települési önkormányzatokkal, a megye fejlesztésében közvetlenül és közvetve közreműködő területi államigazgatási szervekkel, az érdekelt civil és szakmai szervezetekkel.

¹⁶ <http://www.nif.hu/hu/rolunk/> [2013. 09. 05.]

Regionális területfejlesztési konzultációs fórum

Regionális területfejlesztési konzultációs fórumot az egy régió területén működő **megyei közgyűlések elnökei** működtetnek. A regionális területfejlesztési konzultációs fórum hatáskörébe a regionális döntést, állásfoglalást, véleményezést igénylő ügyekben történő eljárás tartozik. Szintén ez a fórum hangolja össze a megyei önkormányzatok döntéshozatalát, képviseli a megyei önkormányzatok egyező döntését, mint a régió álláspontját, és javaslatot tesz a Kormánynak a Régiók Bizottságában (CoR), a régiót képviselő tag személyére.

Megyei területfejlesztési konzultációs fórum

A **megyei közgyűlés és a megye területén működő megyei jogú városok közgyűlései** megyei területfejlesztési konzultációs fórumot működtetnek. A fórumba a megyei jogú város közgyűlése egy képviselőt delegál, míg a megyei közgyűlés a megyei jogú várost képviselők számával azonos számú képviselőt delegál. A fórum feladata, hogy előzetesen állást foglaljon a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben.

Térségi Fejlesztési Tanács

A **régióhatárokon**, illetve a **megyehatárokon túlterjedő**, továbbá egyes kiemelt területfejlesztési feladatai ellátására a megyei közgyűlések a szervezeti és működési szabályzat elfogadásával térségi fejlesztési tanácsot hozhatnak létre. A térségi fejlesztési tanács jogi személy, amelyet megalakulását követően a kincstár vesz nyilvántartásba.

A **Balaton kiemelt üdülőkörzete** térségében a területfejlesztési koncepció és program kidolgozását, a területrendezési terv készítésében való közreműködést és más közös területfejlesztési feladatokat a Balaton Fejlesztési Tanács látja el.

A **főváros területén** a megyei önkormányzat e törvény szerinti feladatait Budapest Főváros Önkormányzata látja el. A főváros területét és a főváros vonzáskörzetét érintő fejlesztésekkel és programokkal kapcsolatban Budapest Főváros Önkormányzata együttműködik az érintett önkormányzatokkal.

A térségi fejlesztési tanács a térsége tekintetében **javaslatot tesz a megyei fejlesztési koncepcióra és programra**, illetve megállapodhat a megyei közgyűlésekkel és más, a térségi fejlesztési programokban közreműködőkkel a programok és fejlesztések finanszírozásáról.

A térségi fejlesztési tanács **tagjai** a tanács illetékességi területén működő megyei közgyűlések elnökei, az érintett megyei közgyűlés egy-egy képviselője, továbbá a Balaton Fejlesztési Tanács tekintetében: a Kormány képviselője. A tanács ülésein állandó meghívottként részt vesznek a területi gazdasági kamarák képviselői, a kormányhivatal vezetője, az állami főépítész, valamint más gazdasági, civil és egyéb szervezetek képviselői.

Regionális fejlesztési ügynökség

Az egy régió területén működő megyei önkormányzatok és a fővárosi önkormányzata területi operatív programok megvalósításával összefüggő fejlesztési döntések előkészítésére és végrehajtásában való közreműködésre a régióban nonprofit gazdasági társasági formában regionális fejlesztési ügynökséget működtetnek. A gazdasági társaság irányításáról tulajdonjogáról és a tulajdonosi jogok gyakorlásának módjáról a régió területét alkotó megyei önkormányzatok és a fővárosi önkormányzat megállapodásban döntenek. Feladataik közé tartozik a kapcsolattartás, valamint programok szervezése.

A területi államigazgatási szervek feladatai

A területi államigazgatási szervek a területfejlesztéssel és területrendezéssel összefüggő kormányzati feladatok végrehajtásában, érvényesítésének ellenőrzésében, a térségi fejlesztés és tervezés koordinálásában szakmai segítségnyújtással és információszolgáltatással, valamint hatósági ellenőrzéssel vesznek részt.

A területrendezésért felelős miniszter feladatkörébe tartozó egyes területrendezési feladatokat az **állami főépítésszek látják** el, így a főépítész véleményezi illetékességi területén a területrendezési terveket, és indokolt esetben javaslatot tehet e tervek módosítására, valamint ellátja a területrendezési hatósági eljárással összefüggő hatósági feladatokat.

3. A fejlesztés eszköze

a. A területfejlesztési és területrendezési célt közvetlenül és közvetetten szolgáló tervek

A fejlesztés eszközei közé tartoznak a területfejlesztést és a területrendezést közvetlenül és közvetetten segítő tervek. A célokat közvetlenül szolgáló tervek eltérő szintekre vonatkoznak és egymásba épülő rendszert alkotnak, ami azt is jelenti, hogy az alacsonyabb szintű tervek meg kell felelnie a felsorolásban szereplő magasabb szintű terv célrendszerének. Ide tartoznak az alábbiak:

- a) országos szintű fejlesztési és területfejlesztési koncepció,
- b) országos szintű területrendezési terv,
- c) kiemelt térségi szintű területfejlesztési koncepció,
- d) kiemelt térségi szintű területrendezési terv,
- e) operatív program,
- f) kiemelt térségi szintű területfejlesztési program,
- g) megyei és budapesti szintű területfejlesztési koncepció,
- h) megyei szintű területrendezési terv,
- i) megyei és budapesti szintű területfejlesztési program,
- j) térségi fejlesztési tanács által elfogadott területfejlesztési koncepció,
- k) térségi fejlesztési tanács által elfogadott területfejlesztési program.

A területfejlesztési és a területrendezés céljait közvetetten szolgáló tervek közé tartozik a szakpolitikai stratégia, a szakpolitikai program, a hálózati fejlesztési terv és a települési szintű tervek, amelyek éppen a közvetlen eszközök kidolgozását segítik.

b. A pénzügyi eszközök

A területfejlesztés és területrendezés megvalósítását pénzügyi eszközök segítik. Ide tartozik általános jelleggel a **gazdasági szabályozás**, a normatív és a térségre vonatkozó sajátos pénzügyi eszközrendszer összehangolt működése, a forráskoordináció, valamint a miniszter számára az összehangolás érdekében külön jogszabályban meghatározott egyes jogkörök.

A területfejlesztés **külön jogszabály szerinti központi eszközei** különösen a területfejlesztési célokat szolgáló, az éves költségvetési törvényben meghatározott előirányzatok, a vállalkozásokat segítő, meghatározott területen igénybe vehető pénzügyi kedvezmények, és a térségi programok megvalósítását elősegítő egyéb központi források.

A területfejlesztést segítik továbbá a gazdaság, a foglalkoztatás és az infrastruktúra fejlesztését szolgáló **pénzalapok, illetve költségvetési előirányzatok**, az éves központi költségvetésben megtervezett költségvetési források, az egyes elkülönített pénzalapok területfejlesztési programokra és célokra felhasználható pénzeszközei és az önkormányzatok településfejlesztését támogató céltámogatások rendszere.

A területfejlesztés **térségi eszközei** közé tartozik az éves költségvetési törvényben meghatározott területfejlesztési célokat szolgáló előirányzatok, amelyek felhasználásának részletes szabályait jogszabály határozza meg, továbbá a térség helyi önkormányzatai által átadott források, helyi adókedvezmények. A területfejlesztést segíthetik még a **területfejlesztési célú segélyek, illetve hitelek**, a gazdálkodást végző szervezetek és mindezek érdekvédelmi szervezetei, a gazdasági kamarák, valamint más intézmények **önkéntes hozzájárulásai**.

A területfejlesztés céljainak hatékony megvalósítása érdekében a központi költségvetés, továbbá az egyes programok és fejlesztések elfogadásakor a **területfejlesztés céljait figyelembe kell venni más eljárások során**, mint az országos infrastruktúra-rendszerek fejlesztése során, az ipari és mezőgazdasági válságkezelő és szakmapolitikai programokban, a foglalkoztatáspolitikában, a beruházás- és vállalkozásösztönzést, valamint a beruházás-fejlesztést szolgáló alapok kialakításában és más ágazatokban.

c. Feladat- és forráskoordináció

A törvény külön is rendelkezik a **feladat- és forráskoordinációról**, amely a területfejlesztés hatékonyságát növeli és segíti a gazdaság arányosabb térszerkezetének kialakítását, továbbá a területi különbségek mérséklését. Ezek érdekében a területfejlesztési célok megvalósítását szolgáló fejezeti kezelésű előirányzatok pályázati rendszerben történő felhasználása a miniszter forráskoordinációjával történik. A forráskoordinációval kapcsolatos feladatok ellátásában a

kormányzati területfejlesztési feladatokért felelős szerv külön jogszabályban meghatározott feladatkörében közreműködik.

A forráskoordináció **kiterjed** a pályázati célokat szolgáló források számbavételére, a források felhasználását szabályozó jogszabályok és utasítások egyeztetésére, a pályázati felhívások egyeztetésére és nyilvántartására; a pályázatok elbírálásában képviselői biztosítására; a pályázati felhívások összegyűjtésére és azok nyilvánossá tételére. A pályázatok adataira vonatkozó nyilvántartás és a minisztériumok területi értékelései alapján a miniszter jelentést nyújt be a Kormánynak arról, hogy a központi támogatások a területfejlesztési politika céljaival mennyire voltak összhangban.

d. Szabad vállalkozási zónák és ipari parkok működése

A **Kormány** a területfejlesztési célok érdekében **szabad vállalkozási zónákat** hozhat létre. Szabad vállalkozási zóna a Kormány által kijelölt, térségi gazdaságfejlesztő szervezet által koordinált, közigazgatási határokkal vagy helyrajzi számokkal lehatárolt, különböző feltételeket teljesítő, a fejlesztés szempontjából együtt kezelt térség, illetve kedvezményezett térségben a Kormány által egyedileg meghatározott, nemzetgazdasági érdekből kiemelt gazdasági ágazat, amely a térség fejlődése érdekében sajátos kedvezményeket biztosít.

A szabad vállalkozási zónákban a területfejlesztési célok érdekében **pénzügyi és más kedvezményeket** kell biztosítani. Ez utóbbiak sajátos szabályait külön jogszabályok határozzák meg. Az önkormányzatok és társulásaik sajátos területfejlesztési céljaik érdekében ipari parkokat és egyéb fejlesztési egységeket hozhatnak létre.

Önellenőrző kérdések:

1. Mi a területfejlesztés és a területrendezés általános feladata?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Milyen szereppel bír az Országos Területfejlesztési Érdekegyeztető Fórum?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Milyen terület szervei vannak a területfejlesztésnek és területrendezésnek?

.....
.....
.....
.....

4. Mi a Magyar Fejlesztési Bank feladata?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Mi a forráskoordináció célja?

.....
.....
.....

Fogalomtár

Infrastruktúra: Komplex fogalom, olyan alapfeltételek összessége, alapháttér, amely főként a társadalmi-gazdasági újratermelés háttérét biztosítja.

Területfejlesztés: az országra, valamint térségeire kiterjedő társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása, rövid, közép- és hosszú távú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben.

Területrendezés: az országra, illetve térségeire kiterjedően a területfelhasználás rendjének és a területhasználat szabályainak megállapítása, e körben az erőforrások feltárása, a táj terhelése és terhelhetőségének meghatározása, ezek együttes értékelése, előrejelzések készítése, a területi adottságok célszerű hasznosítási javaslatainak kidolgozása, a fejlesztési koncepciók és programok térbeli, műszaki-fizikai rendszerének meghatározása és a nemzetközi együttműködés és szerződés keretében az európai és határmenti területrendezési tevékenység összehangolása.

Területfejlesztési politika: az ország és az egyes térségek területi fejlődése fő irányainak, fejlesztési stratégiai céljainak és az ezek elérését segítő legfontosabb eszközöknek hosszabb időtávra szóló meghatározása és érvényesítése.

Térség: különböző területi egységek (a régió, a megye, ezek területének egy része és a kiemelt térség) összefoglaló elnevezése.

Szabad vállalkozási zóna: a Kormány által kijelölt, térségi gazdaságfejlesztő szervezet által koordinált, közigazgatási határokkal vagy helyrajzi számokkal lehatárolt, különböző feltételeket teljesítő, a fejlesztés szempontjából együtt kezelt térség, illetve kedvezményezett térségben a Kormány által egyedileg meghatározott, nemzetgazdasági érdekből kiemelt gazdasági ágazat, amely a térség fejlődése érdekében sajátos kedvezményeket biztosít.

Sajátos építményszíntípusok: többnyire épületnek nem minősülő, közlekedési, hírközlési, közmű- és energiaellátási, vízellátási és vízgazdálkodási, bányászati tevékenységgel és a bányászati hulladék kezelésével kapcsolatos, atomenergia alkalmazására szolgáló, valamint a honvédelmi és katonai, továbbá a nemzetbiztonsági célú, illetve rendeltetésű, sajátos technológiájú építmények.

Nyomvonal jellegű építmény: a sajátos építményszíntípusok körében a vasúti pálya, a függő- és szállítószalag-pálya, az út, a vízellátási vezeték, a csatorna, a szénhidrogéntermelés mezőbeli vezetékai, a kőolaj- és a kőolajtermék-szállító vezeték, a földgázszállító vezeték, a földgáz-célvezeték és a földgáz-elosztóvezeték, a szén-dioxid-szállító vezeték, az egyéb gáz- és gáztermékek vezetéke, a villamosenergia-átviteli és elosztóhálózat, a villamosenergia-termelői, magán- és közvetlen vezeték, a távhővezeték-hálózat, az elektronikus hírközlési építmény.

Felhasznált irodalom:

ABONYINÉ PALOTÁS Jolán: Infrastruktúra. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2007.

BRODORITS Zoltán: Az infrastruktúra szerepe a területi fejlődésben, a térszerkezet és az infrastruktúra fogalmai, VÁTI Kht. - Területfejlesztési Igazgatóság Elemző és értékelő iroda, Budapest, 2004.

EHRlich Éva – SZIGETVÁRI Tamás: Az infrastruktúra fejlettsége Magyarországon 1990-2002, MTA, Budapest, 2005.

EHRlich Éva: Infrastruktúra szolgáltatások. Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ Európai Integráció Iroda, Budapest, 1998.

EHRlich Éva: A magyar infrastruktúra az Európai Unió követelményeinek tükrében. Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ Európai Integráció Iroda, Budapest, 2003.

EHRlich Éva: Az infrastruktúra helyzete az Európai Unió hat tagországában, Miniszterelnöki Hivatal, Budapest, 2005.

FAZEKAS Marianna: Közigazgatási jog. Különös rész, Osiris, Budapest, 2011.